

En dansk politibetjents sidste rejse gennem tyske kz-lejre.

Ernst Peder Sophus Madsen

Peder Madsen.

Indholdsfortegnelse:

	Side
Forside	1
Indholdsfortegnelse	2
Indholdsfortegnelse	3
Mit motiv til at skrive dette	4
Materialer	4
Ondskab og erindring	4
Om situationen i Danmark 9/4 – 1940 og tiden umiddelbart før og efter	5
Politiets rolle under Besættelsen	5
Om Ernst Peder Sophus Madsen	6
29/8 – 1943. Samarbejdsregeringen gik af i protest	7
Militæret blev hjemsendt	7
Overfaldet på Odense Politigård	7
Hvorfor arresterede tyskerne Politiet	8
Kongehuset-Amalienborg	8
Gendarmerikorpset	9
Transport af Politiet til Frøslevlejren	9
Frøslevlejren	10
Til kz-lejren Neuengamme	10
Om kz-lejren Neuengamme	11
Rejsen til kz-lejren Buchenwalde	13
Om kz-lejren Buchenwalde	13
Breve	15
Øvrig korrespondance	16
Røde Kors – pakker	17

Peders sygdomme	18
Rejsen til krigsfangelejren Mühlberg	18
Om krigsfangelejr Mühlberg	19
Peders sidste dage	21
Peders begravelse 10/3 - 1945	21
Mindegudstjeneste i Hillerslev kirke 17/4 – 45 - og – Pakke til Edith	22
Opgravning og hjemtransport	23
Begravelse 23/7 – 1947	24
Stentavlen i våbenhuset	25
Gravstedet i Hillerslev	25
Monumentet for Besættelsestidens ofre i Fyens Stift på Frøbjerg Bavnehøj	25
Mindeplade på Odense Politigård	26
Mindevæg på Københavns Politigård	26
Nyfødt opkaldt efter politibetjenten	26
Politiets besøg ved graven og hos Peders forældre	26
Kz-strategien	26
Afslutning	27
De nærmeste efterladte, - kone og børn	28

Mit motiv til at skrive dette er:

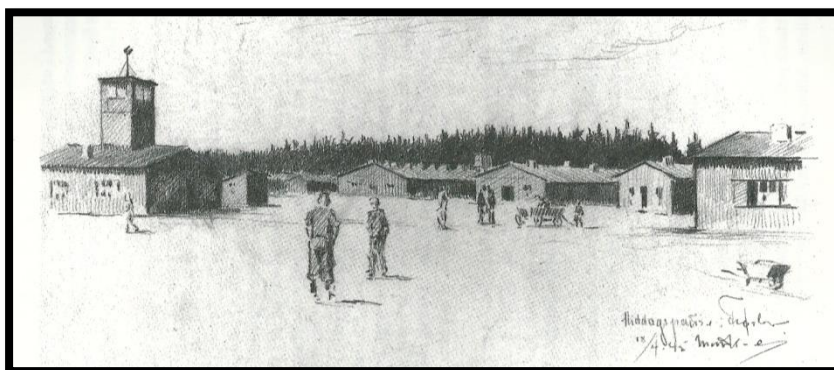
- Nær familie, - han var min morbror
- Min barndom var præget af hans fravær og død. Det var på det tidspunkt af forældre en almindelig anvendt trussel overfor børn at sige: "Hvis ikke du opfører dig ordentlig, kommer tyskerne og tager dig". Og f.eks. var mine forældre, sidst afdøde 1994, aldrig i Tyskland. Så stor var deres afstandtagen fra landet pga. Besættelsestidens hændelser.
- I 1992 gav min mor mig hendes og Peders mors udklip og andre materialer om hele sagen, - ca. 10 kg. papir.
- Jeg er historisk interesseret.

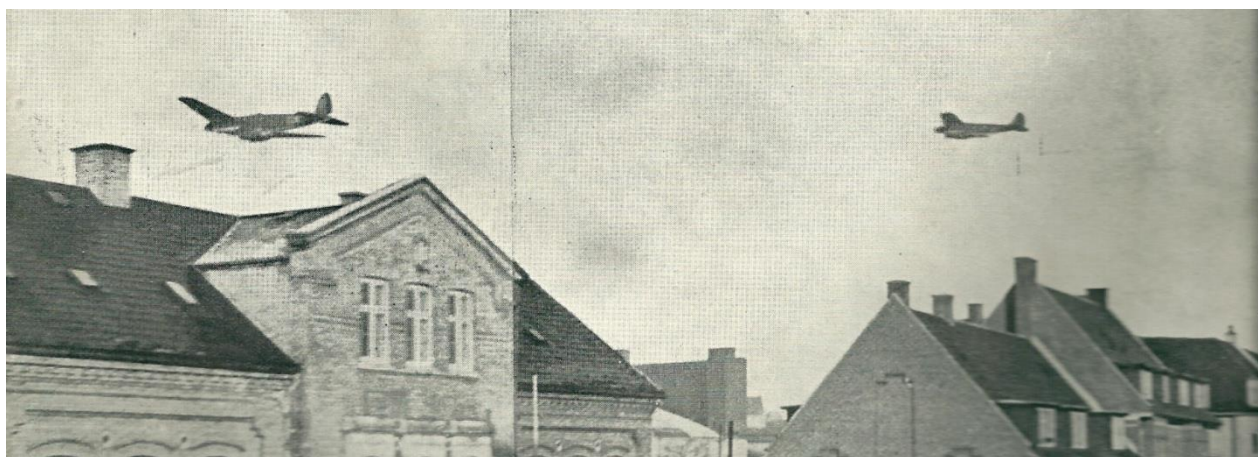
Materialer.

Min mor udtrykte ønsket om at få materialet ordnet og beskrevet, mens bl.a. jeg kunne huske ham og den tid. Ved 50-året for befrielsen blev jeg spurgt om at holde et foredrag om ham. Dengang havde jeg hele materialet fremme og gennemgik det hen over fem dage. Det gjorde et stærkt indtryk på mig. Jeg har siden da ventet på en chance for sammenhængende tid til at gøre arbejdet. Den er der nu i februar 2013. Mens det er vinter, skal det være, og jeg kører på, til opgaven er færdig.

Ondskab og erindring.

Når ondskab iscenesættes, som i dette tilfælde, og medfører døden efter forudgående anholdelse, adskillelse fra kone og børn og familie, sult, manglende søvn, kulde og uden adgang til læge og pleje ved sygdom, da mener jeg, det er vi efterfølgendes opgave at medvirke til, at sådant ikke bliver glemt eller gentaget. Nazisternes behandling af fanger må aldrig gentage sig. Også derfor er jeg gået i gang med at samle det forhåndenværende stof og få det beskrevet, så det er tilgængeligt.

Om situationen i Danmark 9. april 1940 og tiden umiddelbart før og efter.

1939 : Danmark indgik " ikke-angrebstraktat" med Tyskland.

Danmark erklærede sig neutralt.

2/9 – 1939 : Sikringsstyrken indkaldes (47000 mand)

31/1 – 1940: Sikringsstyrken hjemsendes med uniform og gevær.

9/4 – 1940 : Danmarks besættelse.

29/8 – 1943: Regeringen går af. Alt militær hjemsendes

4/1 – 1944 : Kaj Munk myrdes

19/9 – 1944: Dansk Politi overfaldes, anholdes og sendes i kz-lejre.

5/5 – 1945 : Danmarks befrielse (undtagen Bornholm indtil 1. april 1946).

Politiets rolle under Besættelsen.

Regeringen valgte at være en samarbejdsregering. Tyskernes begrundelse for samarbejdet var, at det var en fredelig besættelse, og at det var for at beskytte os mod en engelsk besættelse. I den situation valgte regeringen samarbejde for at begrænse skadevirkningerne.

Tyskerne havde stor interesse i vores strategiske beliggenhed og i vores produktion af landbrugsvarer. Befolkningen skulle acceptere besættelse og samarbejde. Der indførtes strenge straffe for at genere tyskerne. Alle skulle balancere. Langsomt begyndte "den usynlige modstand" at vokse. Politiet fik en vanskelig stilling, idet regeringen fik forskellige påbud af tyskerne, som Politiet måtte udføre, f.eks. anholdelse af kommunisterne. Politiet var tjenestemænd, og var nødt til at udføre de direktiver, de danske myndigheder gav. Samtidig ville politiet forsøge at være rimelig over for befolkningen. Især efter 29. august 1943, hvor regeringen gik af, blev det tydeligere, hvor politiets interesse var. Der er mange eksempler på, at man skjulte oplysninger for tyskerne, og at man advarede frihedskæmpere, før man kom for at anholde dem. Mange betjente var med i modstandsbevægelsen (Politiets modstandsgruppe), særlig efter 19. september 1944 (overfaldet på politiet). I politistyrken var der ca. 5% nazister, så man kunne ikke tale åbent om alting.

Om Ernst Peder Sophus Madsen.

Født : I Nybølle ved Ringe 30. marts 1911 på adressen, Assensvej 135.

Forældre : Margrethe og Mads Madsen.

Hun passede hjemmet og nogle få husdyr og hjalp med de ca. 3 tønder land.

Han arbejdede som amtsvejmand fra Galgebakken til Brobyværk.

Søskende : En to år ældre søster, Inger, min mor.

Peder gik 7 år i skole på Hjemly Friskole i Hillerslev. Derefter ud at tjene ved landbruget, bl.a. hos Sigurd Larsen i Hillerslev. Igen en vinter på Hjemly, men nu Efterskolen. Så i flere pladser ved landbruget. Militærtjenesten blev aftjent ved Livgarden. Han var i en periode ansat på Daels Mølle som møllerkarl, og i en anden periode på havregryns møllen Viking i Højrup. Han nåede også en vinter på Danebod Højskole.

Peder blev gift med Edith Lange fra Flinthøj ved Nybølle. De fik 3 piger, Gurli f., 1940, Inger f. 1942 og Gerda f. 1944. De havde deres hjem i Odense.

Kort efter besættelsen valgte regeringen at øge antallet af betjente fra 3500 mand pr.1. april 1940 til 9000 mand pr.1. august 1943. Der var mørklægning og varemangel (tyveri) og problemet med balancen mellem befolkningen og tyskerne. Den chance tog Peder og søgte ind til Politiet. Han blev ansat ved Odense Politi 23. april 1940. Jeg har læst et sted,

at tilgangen af nye betjente var så voldsom, at man kun magtede at give dem 1 uges skoling, før de kom i tjeneste.

29. august 1943 . Samarbejdsregeringen gik af i protest og militæret blev hjemsendt.

Denne begivenhed var et vendepunkt i Besættelsesperioden. Tyskerne stillede bl.a. krav om indførelse af dødsstraf for sabotage. Det var for meget. Regeringen gik af og få måneder efter blev hele forsvaret hjemsendt. Nogle krigsskibe sejlede bort og andre blev sænket med vilje. Det var en skærpelse af situationen. Tilbage var Gendarmeriet ved grænsen og Politiet. Regeringsførelsen blev varetaget af departementer ved embedsmændene, som administrerede efter de love, som var gældende. (Der kom ingen nye love). Tiden blev barsk. Tyskerne håndterede i højere grad selv sabotørerne og andre modstandere, og Politiet lagde endnu mere afstand til tyskerne.

Overfaldet på Odense Politigård.

Tirsdag 19. september 1944 kl. 11 kunne man høre tysk march og sang gennem Vestergade. Ved Flakhaven spredtes kolonnen på kommando og omringede Politigården. Vagten ved indgangen blev skudt og dræbt. Jeg har set skudhuller på muren. Man skød med maskingeværer gennem vinduerne og trængte ind under råb og skrig. Der blev ingen modstand. Man var overrumplet og uforberedt, og modstand havde ingen mening. Politifolkene blev ført til Jernbanegade skole og Vestre skole i deres egne, sorte udrykningsbiler. Der undersøgte og registrerede man hver enkelt.

ningsbiler. Der undersøgte og registrerede man hver enkelt.

Mange ægtefæller mødte op ved hegnet, men fik blot at vide af vagten, at de skulle komme igen næste morgen kl. 7 med en madpakke, for tyskerne havde ingen mad til dem. Da de kom næste morgen, var fangerne på vej til Frøslev. Da var Peder 33 år.

Ved den lejlighed blev 111 arresteret, - nogle af dem senere på dagen ude i byen. Alle ikke vagthavende og mange på opgaver ude i byen slap fri og gik "under jorden". Betjente over 55 år blev frigivet. 84 blev bortført, heraf døde 5 i kz-lejrene. Styrken i Odense var på ca. 200 mand. Peder var uheldig at være på arbejde netop den dag. Mig bekendt havde han intet med modstandsbevægelsen at gøre, og han havde heller ikke generet tyskerne. Han var blot en del af korpset. Aktionen var landsdækkende. På samme tidspunkt blev politiet i København, Århus, Ålborg og Esbjerg også overfaldet og på samme måde. Der blev tilfangetaget og bortført i alt 1967 betjente, heraf døde 81 i lejrene. De øvrige kom hjem i maj 1945 meget underernærede og mange med voldsomme følgevirkninger. Senere døde flere af den dårlige behandling. Det samlede dødstal opgjort 31. december 1946 var på 243. Nogle andre fik beskyttede stillinger hos Politiet, mens 428 måtte forlade politiet helt pga. opholdet.

Politiledelsen i København blev sat i "Æresarrest" (hvad det så indebar?), men forblev her i landet.

Hvorfor arresterede tyskerne politiet?

Tyskerne havde længe været irriterede over politiets mangel på loyalitet overfor dem, f.eks. "mislykkede" anholdelser, skjulte oplysninger og mangel på samarbejde, og de havde fået kendskab til politiets egen modstandsgruppe. Politiet havde pistoler, 200 maskinpistoler og skydefærdighed. Sammen med Gendarmeriet var politiet vore 2 eneste bevæbnede korps. Og den 6/6 – 1944 gik De Allierede i land i Normandiet og rykkede nordpå og østpå og nærmede sig Paris. Politiet her gjorde pludselig oprør mod tyskerne, der så fik 2 fronter at slås på. Det blev voldsomt og kostede mange tyske liv. Tyskerne ville undgå en gentagelse her. Noget tyder på, at der også her var noget i gang, idet De Allierede samarbejdede med nogle politigrupper.

Pancke var chef for Gestapo, som var det hemmelige tyske statspoliti. Efter arrestationen af Dansk Politi organiserede han oprettelsen af Hipo-korpset og var chef for det. Korpset bestod af omkring 600 frivillige danskere, som skulle erstatte Dansk Politi. Han har senere erkendt, at aktionen mod politiet var forkert planlagt, idet "kun" 1967 ud af ca. 9000 blev arresteret. Havde man valgt vagtskiftetid, kunne tallet have været omkring 4000. I Besættelsestidens sidste halve år var ca. 6000 betjente med i modstandskampen.

Kongehuset – Amalienborg.

Da militæret blev hjemsendt i november 1943 gjaldt det også Garden. En kort tid stod tyskere på vagt ved Amalienborg, men snart fik Politiet lov til at tage sig af opgaven. Dagen for overfaldet på Politiet kom en deling tyskere marcherende ad Amaliegade mod Amalienborg. Klokken var blevet 12.15. Politiet åbnede ild. Omkring 10 tyskere blev skudt.

Danskerne havde en enkelt såret. Kampen/skudvekslingen varede til 14.40. Kongen, Chr.10., forlangte kampen stoppet. Et telegram fra Pancke oplyste, at det hele var en misforståelse. Et telefonisk skænderi mellem Den Rigsbefuldmægtig Dr. Werner Best og Pancke gjorde, at angrebet på politiet ved Amalienborg kom så forsinket. Man nåede at afspærre og lave "skanser", og man var forberedt. Politifolk strømmede til for at hjælpe. Styrken var på 48 mand, men under kampene var de 120.

Efter episoden kunne Amalienborgvagten fungere besættelsestiden ud. Den blev forstærket til 250 mand, overvejende tidligere Gardere, - alle i Polituniform og bevæbnet. Det sidste halve år af besættelsestiden var det vort eneste bevæbnede korps. Og det eneste bevæbnede korps i noget af tyskerne besat land.

Grænsegendarmerikorpset .

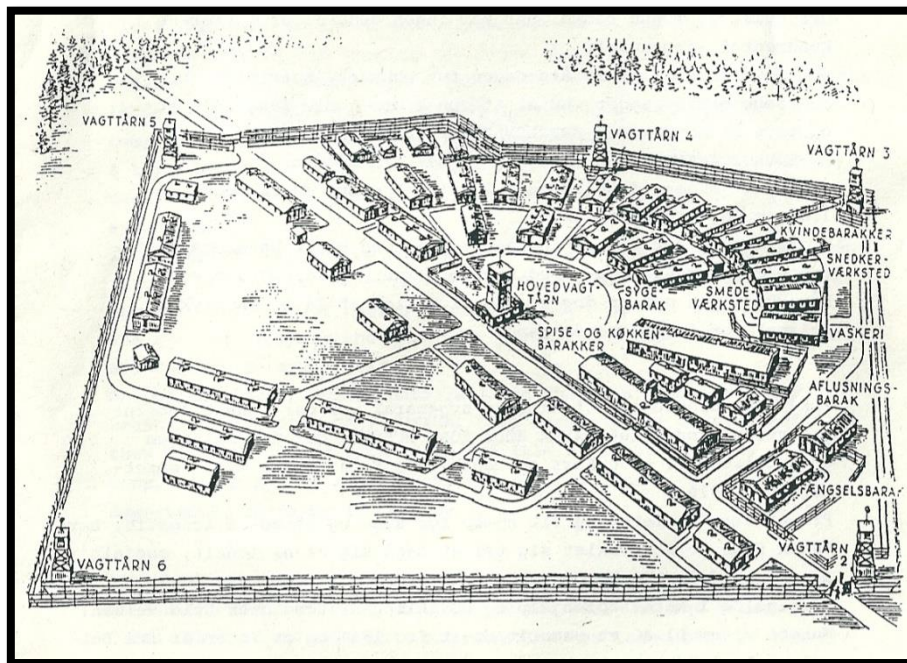
Dette korps blev også angrebet og arresteret 19. september 1944. Over 3 dage arresteredes 291 ud af 337 mand og straks kørt til Frøslevlejren. De blev sendt videre til kz-lejre 5/10. 35 af dem døde.

Transport af politiet til Frøslev.

Dagen efter arrestationen, 20/9, blev alle 84 fra Odense kørt til Frøslevlejren ved Padborg. Det foregik i deres egne, sorte udrykningsbiler. Ydmygelsen var begyndt.

Frøslevlejren.

Lejren blev bygget af den danske regering som en tysk fangelejr for danskere i 1944. Udenrigsministeriets direktør forhandlede med Werner Best, og fik udvirket, at Danmark kunne bygge en lejr på dansk grund, så danske fanger kunne sidde fængslet der og undgå deportation til tyske kz-lejre. Al kontrol og vagt var tysk, mens forplejning og personale var dansk. Lejren blev taget i brug 13. august 1944. Den eksisterede i 9 måneder. 12000 personer passede gennem den.

Den var bygget til 1500 fanger. Højeste antal var i foråret 45, hvor den husede ca. 5500. Også der var en enorm overbelægning. Frøslevlejren blev ingen rædsel i sig selv. Her var ikke torterede eller døde i hundredetal og heller ingen sult. Desværre blev den en gennemgangslejr på vej til kz-lejrene. Aftalen blev ikke overholdt. Politiet var i barakkerne H 10 og H11. Peder var i barak H10 st.13.

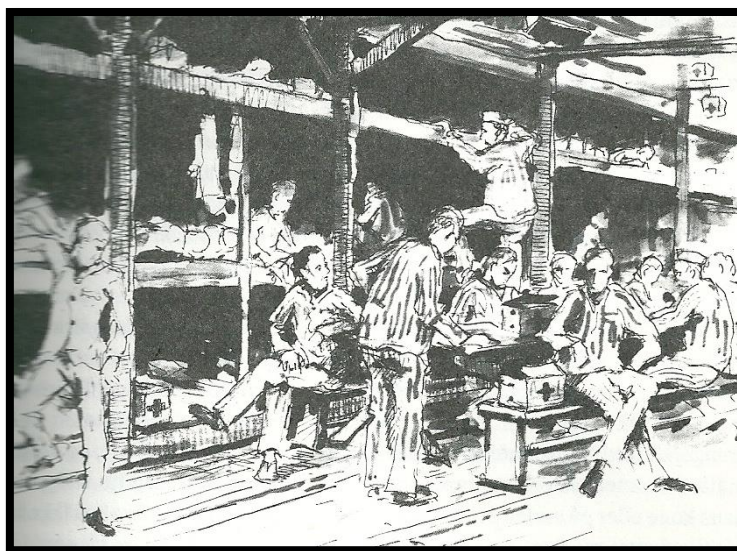
Til kz-lejren Neuengamme.

Mandag 25/9 – 1944 transporteredes 288 politifolk (også fra andre vestdanske politistationer) fra Frøslev efter 5 døgn der. Efter morgenappel afgang i marchkolonne under skarp bevogtning af tyske vagter til jernbanestationen i Harrislee. Kolonnen gik med blottede hoveder over grænsen. På stationen stiftede de bekendtskab med Gestapos djævelske transportmiddel, - de aflåse, svinske og utætte kreaturjernbanevogne, - beregnet til 16 heste eller 50 mennesker. Der var ingen vinduer, ingen opvarmning og i bedste fald en spand til toilet. Turen gik over Hamborg, hvor natten blev tilbragt på jernbaneterrænet, som var under 7 timers bombardement. Togpersonale og vagter var

gået i sikkerhed. Næste dags eftermiddag ankom de til Neuengamme. Turen var foregået uden forplejning.

Om kz-lejren Neuengamme.

Tyskland havde flere typer kz-lejre. På mit kort ser jeg 6 udryddelseslejre, f.eks. Auschwitz, og 15 betegnet som tilintetgørelseslejre ved arbejde, - Arbeit macht frei. Alle lejre var styret af SS med Himmler som øverste chef, og lejrene var på alle måder forfærdelige. Lejrene havde underafdelinger, hvor grupper fra hovedlejren blev sendt ud som "udekommandoer" for at arbejde, f.eks. var nogle kammerater til Peder i Leipzig, hvor kirkegården var bombet, og meget fra gravene var kommet op. De skulle hen og gøre kirkegården pæn igen. Det kunne også være i krigsindustrien eller i stenbrud. SS fik betaling for udlejning af fanger. Det var noget populært for en fange, fordi man fik lidt bedre mad og kom uden for den forbandede lejr, og hvis de var heldige, kom de til lidt bedre forhold. Jeg har set, at Neuengamme på et tidspunkt havde 96 udekommandoer kørende, og alligevel var lejren overfyldt.. Og der var krigsfangelejre, som Værnemagten styrede. Værnemagten var den almindelige hær, som bestod af værnepligtige. Der var jo også SS-hærafdelinger, som bestod af frivillige. Hos Værnemagten var der en lidt bedre tone, men ikke mere mad, Ved dødsfald blev man begravet selvstændigt nummereret og registreret, mens man i alle andre typer lejre blev kastet i fællesgrave eller brændt. Neuengammelejren lå ca. 30 km syd for Hamborg. Her var 106.000 mænd, kvinder og børn igennem. Ca. 55000 af dem døde i lejren. Næsten alle ca. 6000 danskere var gennem denne lejr.

26/9 ankom toget fra Frøslev. Ud af vognen. Råben og kommandoer på tysk. Soldater med maskinpistoler og hunde. Op på geled. Først kom de ind i en mørk kælder. Længe

skete der ikke noget. Så i baderummet. Alt tøj af. Aflever alt, også ringe. Beholdt fodtøjet på. Så blev alt hår raget af kroppen, undtagen hovedet. Kroppen blev desinficeret. Der blev udleveret noget meget elendigt tøj fra tidligere fanger, men ikke undertøj. Barakken var 1 stort rum, kun med dårlige senge og borde og stole til halvdelen. De skulle ligge 2 i hver seng i 3 etager. De fik udleveret et meget dårligt og beskidt tæppe. Heldigvis forblev Politiet samlet. Der blev så leveret mad efter 2 døgn. Den bestod af suppe af roer helt uden kød. Spisegrej var et rustent kogekar og en ru træske. Aftensmad var 80 g rugbrød, mest lavet af savsmuld, 20 g syntetisk margarine og lidt pølse. I lejren var på samme tidspunkt medlemmerne af det franske parlament, som svarer til vores folketing.

Næste morgen kl. 5 op og på arbejde. Det bestod i at producere mursten eller grave en grøft. De fik hurtigt et godt råd fra en "gammel" fange. "Arbejd mest med øjnene og mindst med kroppen." Men vagten kom tit, og så skulle der arbejdes. Det var fyraften kl. 19. Der var ½ times pause midt på dagen til at spise lidt suppe. I barakken var en formand (kontaktperson til tyskerne). Det var en af vore egne. Så var der Kapoerne eller Kameraden Polizei. Det var fanger, der var gået med til at gå SS til hånde mod at få lidt bedre behandling. De kunne spionere og kontrollere og straffe. Jo værre behandling, de gav fangerne, jo større respekt hos SS.

Desuden var der SS og vagter. Omkring lejren var el-hegn med stærkstrøm og yderst pigtråd. Der var også vagtpatruljer med hunde. Midt i lejren stod et højt tårn. Derfra kunne hele området bestryges med en kraftig projektør. Samme sted var også et kraftigt maskingevær. Hver morgen og aften var der appel, hvor alle fanger blev stillet op udendørs for at blive talt. Det varede aldrig under 1 time uanset vejret. Man kom ikke ind igen, før tallene passede, nogle gange op til 6 timer. Det værste eksempel, jeg har mødt, var 11 timer, fordi man skulle vente på, at 2, der var flygtet, blev fundet. De blev fundet og hængt i alles påsyn. Under appellen stod de sammen med udhungrede, vaklende, invalide og dødssyge fanger, holdt oppe af deres kammerater for at undgå at komme på lazaret og for at få den madration med. Engang stod en officer og kommanderede med dem alle: "Hue af – hue på" i lang tid. Meningsløst.

Vaskeforholdene var elendige. Kun koldt vand, og slet ikke "steder" nok. Samtidig skulle det gå frygtelig hurtigt. De blev hele tiden kommanderet med. Brusebad var der ikke tale om. Fangerne talte om, at de bedre kunne tåle kulden, når kroppen ikke var ren(fedtlag).

Og 10 måtte deles om 1 håndklæde i bedste fald. Toiletforholdene var som det øvrige utålelige. Udendørs var der gravet en dyb grøft. På hver side var et træstativ, så man sad på en pind med enden ud over grøften med ryggen mod hinanden. Mange havde diarree på grund af kosten og den store smittefare. Også de svage og syge måtte derhen. Der er eksempler på, at nogle er faldet ned og druknet. Og der var ingen papir.

Man tror, det er løgn, men et vidne fortæller det. I barakken ligger meget syge og nogle døde fanger. Pludselig kommer lejrens fangeorkester spillende ind for at underholde. Også det forekommer grotesk. Allerede i Neuengamme så politiet Røde Kor (RK.fremover)

første gang. Der fik de bl.a 600 liter levertran. Rygterne gik, at fangerne skulle til en anden lejr. De fik 7 døgn i Neuengamme.

Rejsen til Buchenwalde.

Tirsdag 3/10 kom de af sted kl. 17 eftermiddag med lidt madration: 80 g rugbrød, lidt margarine og pølse. Det var igen kreaturvogne med 50-60 mand i hver. Denne gang var der 2 vagter i hver vogn, og døren var ikke låst. Heldigvis havde de fået udleveret deres eget tøj ved afrejsen. Og en forbedring var, at der nu var en marmeladespand til nødvendige ærinder. De medbragte også 3 store kasser med Røde Kors-pakker. Holdt igen på baneterrænet i Hamborg fra 19 til 24. Der var dog fredeligt, men koldt. Sent om eftermiddagen nåede de Buchenwalde efter ca. 44 timer i kreaturvognen. De skiftevis stod op i 2 timer og sad ned 2 timer. Der kom ingen forsyninger undervejs, og vognbunden var våd efter regn. Togturene tog lang tid, fordi alle militærtransporter havde fortrin. De rangerede ofte ind på et sidespor.

Om kz-lejren Buchenwalde.

Vi kom ud til mudder og søle. En tidligere fange fortæller: "Vi kom til en stor, stinkende losseplads med 60.000 fanger." Der var samme procedure ved modtagelsen, som i Neuengamme. Lejren var oprettet i 1937, 8 km. fra Weimar og var en af de største. Den havde 174 filialer til udekommandoer vedrørende arbejde. Lejren var beregnet til 40.000 fanger. Der har været 250.000 igennem Buchenwalde, heraf er 95.000 døde i lejren. Da belægningen var størst, var der 100.000 fanger.

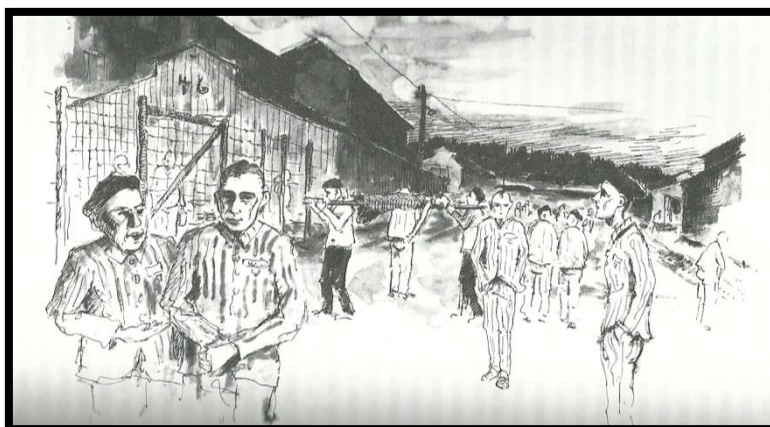
Lejren hørte ikke til udryddelseslejrene, men der skete masse mord på krigsfanger, og mange fanger omkom pga. de hårde forhold og andre ved medicinske forsøg. Den 11. april 1945 befriedes lejren af 3. US-Army. De fandt udhungrede mennesker og lig i stakkevis. Om det udtalte General Eisenhower. "Man siger, at amerikanske soldater ikke ved, hvad de kæmper for. Nu ved de i det mindste, hvad de kæmper imod".

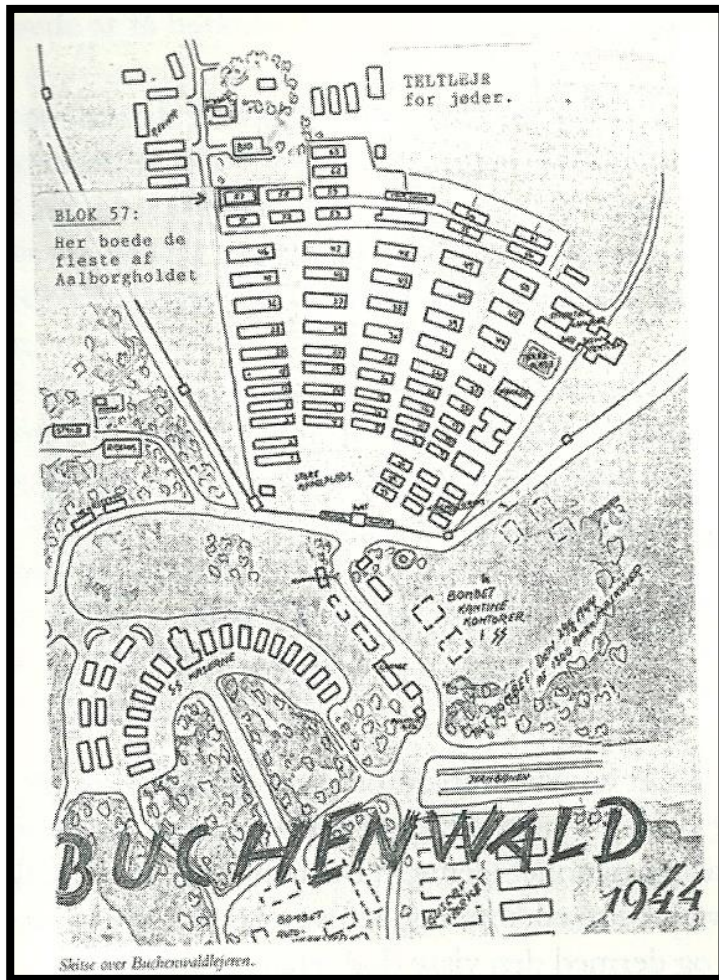
Maden var noget for sig. Normen var 1200 kal./dag, mens en voksen normalt tilregnes 3500 kal/dag. Morgenmad bestod af lidt brød og the. Middagsmad var suppe på gulerod eller løg eller kålroe eller fuglefrø. Aftensmaden var 1 ½ skive brød, pølse og the. Suppen kom i store beholdere – tag selv. Det var ikke hver dag, alle nåede at få noget. Fangerne så aldrig kød, æg, mælk eller franskbrød.

Kostplan

DAG	DATO	MORGENMAD	MIDDAGSMAD	EKSTRA	LITER	AFTENSMAD
Mandag	12/3	Endeskive-suppe	Gulerod		2	Brød-margarine-the
Tirsdag	13/3	Brød-the	Gulerod		2	Brød-pølse-the
Onsdag	14/3	Brød-the	Løg		2	Endeskive-suppe
Torsdag	15/3	Brød-the	Surkaal		2	Brød-margarine-the
Fredag	16/3	Brød-the	Kaalrabi		1 1/4	Brød-leverpølse-the
Lørdag	17/3	Brød-the	Kaalrabi		1 1/4	Brød-the
Søndag	18/3	Brød-the	Gulerod		1 1/2	Brød -leverpølse-the

Sygdom forsøgte man at skjule længst muligt. Man ville nødtigt på lazarettet. Der var ingen hjælp alligevel, og man kom fra sine kammerater. Dog var man der fri for at arbejde. Der var ingen læge tilknyttet, og der var meget få lægemidler. Men tilfangetagne læger gjorde alt, hvad de kunne med de midler, de havde.

I Buchenwalde boede politiet i blokkene 57, 59 og 63. Peder boede i blok 57 og havde interneringsnummer 86940.

Blokken var bygget af træ og målte 11 gange 43 m, altså 475 m². Her boede 738 betjente med 0.6 m² til hver. Der var 1 toiletrum med få vandhaner. Der var også en pissoirrende og 1 vandcloset. Sengen var 4 gange 2 m, - her skulle 12 sove, altså 3 i hver "seng". Man lå med hovederne mod hinanden. Sådan var der 4 lag (gulvet og 3 køjer). Fangeudtalelse: "Pladsen var trang. Kosten gjorde, at vi slankede os, så pladsen blev bedre." Ved hver box var bord og bænke til 20 mand, altså til mindre end halvdelen. I barakkens længderetning på 43 m var anbragt 4 stk. 50 W pærer, så lyset skar ikke i øjnene.

Toilettet var i et stenhus. Der var også vaskerum med vaskekummer. Man sad på en lægte som i Neuengamme. Her kunne sidde 60 på hver side. Dette toilet var beregnet til flere barakker. I perioden var der nætter med 18 grader frost. Der gik 5-6 uger før tandbørste og barbergrej nåede frem gennem Røde Kors. I perioden 19. – 26 /11 døde 13 betjente i Buchenwalde.

Breve.

I Neuengamme og Buchenwalde havde fanger lov til at sende 1 brev om måneden, men fra Mühlberg 1 brev om ugen. Brevene måtte ikke indeholde oplysninger af dårlig karakter om deres forhold. Alle breve blev censureret, nogle ikke afsendt og andre afsendt med overstregninger. Derfor står det vigtigste mellem linierne. Peder skriver selv til Edith: "Du kan jo nok finde ud af, at du skal skrive på den anden side og vende brevet og sende det samme igen." Jeg har kendskab til 8 breve fra Peder. Postgangen var meget ustabil. Der gik ofte 3-4 uger før modtagelse. Jo senere i krigen, jo længere postgang. Ex.: brev dateret 18/1 modtaget 17/3. Familien modtog 4 breve fra Peder efter hans død. Det sidste

modtaget feb. 46, dateret 4/2 – 45. Breve havde stor betydning. For familien et livstegn, - for fangen en hilsen fra alt det uden for lejren og de nærmeste. Så steg humøret lidt igen. Her skal indføjes, at fra 20/9 (transport til Frøslev) og indtil 3/12 (brev fra Røde Kors med oplysning om fangenummer og adr. i Buchenwalde) vidste ingen i Danmark, hvor han var. Familien modtog besked derom kort efter jul. Den modtog 4 breve fra ham, før han døde og 4 breve efter, - det sidste 1 år efter befrielsen.

Øvrig korrespondance.

1. Udateret Kriegsgefangenpost. Brev med oplysning om adresse i Buchenwalde samt interneringsnummer 309995 og fangenr. 86940, Block 57. Stempleet i Espe 3/12 – 44.
2. Brev dateret 2/12 – 44 fra Dansk Røde Kors til Mads Madsen med besked om, at DRK har en kvittering fra Peder pr. 15/11 – 44. Første konkrete tegn på, hvor han var, og at han levede. Min erindring siger mig, at de intet fik at vide før kort før jul).
3. 6/2 – 45. Kriegsgefangenpost med samme oplysning som i 1, men påført "Lazareth".
4. Dateret 14/2 – 45. Fra Komiteen for internerede danske polititjenestemænd. Til Edith Madsen. Afd.chef for Udenrigsministeriet har på rejse til Muhlberg mødt Peder og skulle hilse.
5. Dateret 13/3 – 45. Fra Den danske Menigheds Hjælpearbejde under krigen. Til Mads Madsen. Sognepræst og krigsfangesekretær Chr. Christensen har været i Muhlberg og talt med Peder 6/3. Peder har ligget med lungebetændelse i 4 uger og feberen vil ikke rigtig falde. Han døde 7/3 kl. 17.
6. Dateret 7/2 – 45. Fra Dansk Røde Kors, Odense. Til pårørende: Der er forhandlet med Hovedkontoret, at alle deres oplysninger om betjente fra provinsen sendes ud 1 gang om ugen og formidles videre til pårørende.
7. Dateret 23/3 – 45. Fra Komiteen for Internerede danske politibetjente. (Rundskrivelse nr. 13). Oplysning om, at der med Udenrigsministeriets bistand og i samarbejde med Svensk Røde Kors (Folke Bernadotte) er hjemført 398 betjente til Frøslevlejren.
8. Dateret 7/4 – 45. Fra Komiteen for internerede danske politibetjente. Til Edith Madsen. Edith har åbenbart efterlyst oplysninger om Peder. De svarer, at de ikke har kunnet finde noget om hans helbredstilstand, men man har anmodet Udenrigsministeriet om at fremme hans hjemsendelse. (Han havde da været død i en måned.)
9. Dateret 15/6 – 45. Fra politikommissær Petersen i Odense. Til Margrethe Madsen. Hun havde stillet ham 8 spørgsmål om Peders sidste tid og om hans begravelse.

10. Dateret 21/8 – 45. Fra politikommisær Wass-Møller, Kbh. Til Marg. Madsen. Hun har åbenbart stillet spm. om opgravning og hjemsendelse. Han svarer, at der arbejdes på det for alle danskeres vedkommende. Men forholdene i Tyskland er meget uklare, og området er Sovjet-besat og fuldstændig afspærret. Foto vedlagt fra kirkegården i Neuburxdorf.
11. Ingen dato. Men det fremgår af teksten, at det er fra kort før jul 1945. Til Marg. Madsen. Fra Wass-Møller. Det handler igen om evt. hjemtransport af de afdøde. Der arbejdes stadig på det. Sagen er stillet i bero pga. den øjeblikkelige, kritiske situation i Tyskland. Sagen tages op igen, omkr. 1/4 - 46. Det oplyses også, at en dansk forbindelsesofficer sørger for udsmykning af graven til jul.
12. Dat. 16/3 – 46. Fra Wass-Møller. Til Marg. Madsen. Hun har spurgt om modtaget, forsinket brev fra Peder på fransk 1 år efter hans død. Og om pat. forhold på lazarettet i Muhlberg. Og om man kan være sikker på, at de rigtige er i kisterne. Og om jordpåkastelse påny.
13. Dat. 16/5 – 45. Fra Wass-Møller. Til Ingvar Nielsen (Margrethes bror). Han fik tilsendt 2 stk. foto af Peders begravelse med Dannebrog.på kisten, og med oplysning om graven på kirkegården i Neuburxdorf. Grav nr. 615.

Røde Kors – pakker.

Af ukendte årsager havde de danske betjente visse særrettigheder: at modtage disse pakker gjaldt kun dem. De blev heller ikke karseklippet, havde mindre arbejde, de blev ikke pisket vilkårligt eller på anden måde straffet, og under rejse var de i deres eget tøj. En mulig årsag til særbehandlingen kunne være, at de var et interneret korps i uniform (det havde tyskerne respekt for), de kom fra et land, som tyskerne kaldte "fredsbesat", der havde været en samarbejdsregering, og stadig fik Tyskland masser af fødevarer fra Danmark. Politiet var interneret under særlige forhold, hed det.

Allerede 26. september 1944 udsendte RK. – Odense vejledning til pårørende om pakker til fangerne. Der blev sendt 2 standardpakker om måneden med fødevarer, beklædning og vitaminpræparater. Hver enkelt fik 50 kr. om måneden. Disse pakker blev kørt med lastbil til hver enkelt lejr. Desuden kunne man også sende private pakker, hvis man havde adressen. RK. tog også dem med. Lejrledelsen tilbageholdt pakkerne i op til 10 dage. Nogle bortkom, alle blev undersøgt, nogle blev taget – tyskerne var også sultne. Men mange pakker kom frem, og det meste indhold også. Størst glæde vakte toiletartikler, tøj, fødevarer og cigaretter. De kunne bruges til bestikkelse af personalet for at opnå visse goder. Det fortælles, at politiet var udtaget til udendørs arbejde 12 timer om dagen uden noget ordentligt tøj. Mange var begyndt at vise sygdomstegn. Ved hjælp af 100 gode cigaretter blev arbejdet udsat 14 dage. Det har sikkert reddet mange liv. Jeg har rapporter om RK. lastbiltransporter fra febr. mdr. hvor man også opsøger fanger og overbringer/medtager hilsener. Nogle gange kommer et par fanger med hjem. Pakkerne fik ufattelig stor værdi i den tilstand, fangerne var, - også derved, at nogle udenfor lejren tænkte på dem.

Peders sygdomme.

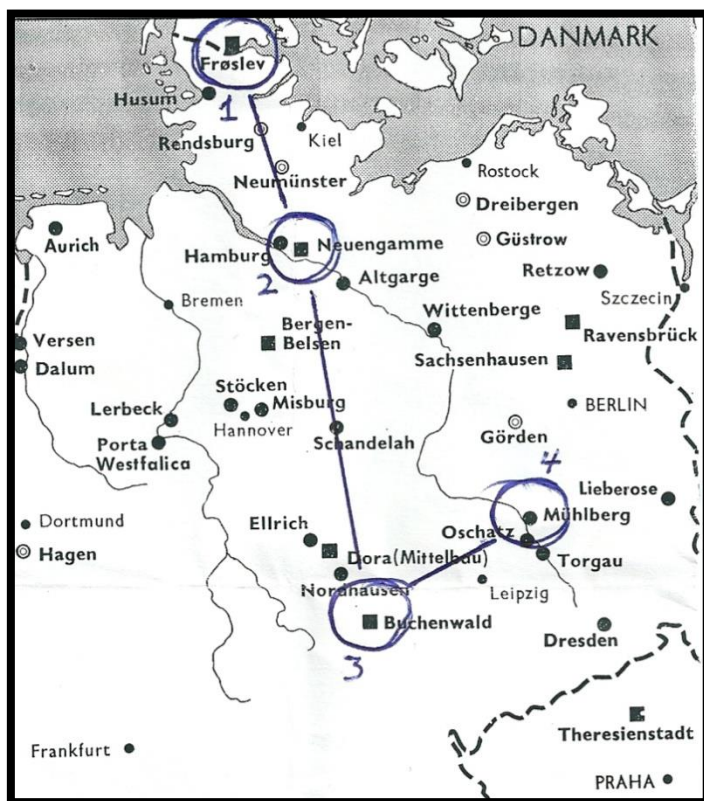
Peder havde megen sygdom at slås med under opholdet. Det er alm. kendt, at når man bliver underernæret og mangler vitaminer, er ens modstandskraft nedsat. Og smittefaren under de forhold har været stor. Kroppen tærer på reserverne, evt. fedt og derefter mangler cellerne næring. Derved kan der opstå betændelse alle mulige steder, flegmonahen eller vævsbetændelse. Peder fik en del bylder. Han måtte opereres for det juleaften af en fransk læge, selv fange. Der kan også optræde hævede ben. Peder var høj og muskuløs. Man skulle tro, at han så kunne modstå mere. Det forholder sig lige omvendt. En stor krop skal have mere næring til vedligehold, og det fik den ikke. Jeg nævner i flæng hans øvrige sygdomme: skarlagensfeber, dysenteri, tyfus, ansigtsrosen, lungehindebetændelse og pneumoni (lungebetændelse). Han var bl.a. på lazareth i 9 uger i Buchenwalde. Indlagte måtte ikke sende breve, men de var fritaget fra arbejde.

Rejsen til krigsfangelejr Mühlberg.

Der blev råbt an til afrejse fra Buchenwalde lørdag 16. december 1944 kl. 17. De blev samlet ude. Der havde gået rygter om, at de nu skulle hjem til jul. Derfor havde de givet resten af RK-pakkerne til de tilbageværende fanger. Da de i princippet var afrejst, var der ingen mad til dem. Der skete intet. Om aftenen kom de ind i en hal for natten. Næste dag kl. 18 blev der endelig afmarch for de 1800 betjente. Kl. 19 afrejse fra stationen i de sædvanlige kreaturvogne. Til Mühlberg, sagde vagten. Det var en skuffelse. Rejsen varede 10 timer, igen uden forplejning. Ud af toget til snevej og frost. Der var en march på 5 km til lejren.

Gruppen var ikke ventet. Der var ingen barakker klargjorte til dem. De måtte vente ude i en skov i flere timer og fik så endelig en tom barak uden lys. Men ingen mad. Da var der gået 3 hele dage, siden de forlod barakken i Buchenwalde.

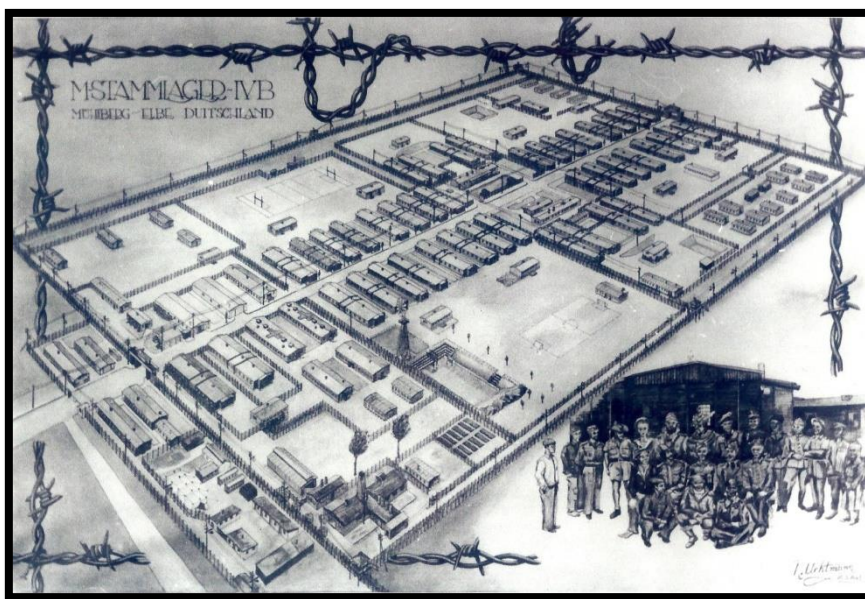
Peders rejse gennem Kz-lejre i Tyskland.

Krigsfangelejr Muhlberg.

Lejren ligger ved Elben, syd for Berlin. Peder boede i barak 4 B og havde nr. 309995. I nov. 44 var Politiet ifølge en krigsfangeaftale af 1927 blevet anerkendt som civilinternerede og dermed krigsfanger. Her var behandlingen og forholdene lidt bedre, men maden var ikke bedre. Og hverken tæpper, madskåle eller andet fik de udleveret. Allerede 23/12 blev 1. udekommando på 150 mand sendt af sted, - i alt afsendes 1470 mand. Kun de syge blev tilbage. Peder var syg hele tiden i Muhlberg. Juleaften var trist. De fik arr. En gudstjenestesamling i en tom barak, fik læst juleevangeliet og sang et par julesalmer. Juledag arrangerede to engelske præster (fanger) gudstjeneste med altergang. 800 deltog. Juleaften var de i den kolde barak uden lys og fik kun den sædvanlige aftenration. Det var tidligt mørkt. Men en havde gemt en lysestump og tændte den. De sang et par julesalmer og lå ellers og tænkte på dem derhjemme. Pludselig begyndte en anden fange at spille julesalmer på trompet. Det var selvfølgelig meget populært. Ham har

jeg mødt og talt med i april 2010. Han bor nu i Middelfart. "Hvordan kunne du have en trompet hos dig med gennem lejrene.?" Han svarede, at den var det bedste, han ejede, og at ingen havde taget den fra ham. Meget mystisk. (Jeg kan anbefale bogen "Gudindetilbederen". Hans datter har skrevet den om hans "tur". Efter hjemkomst har han levet af sin musik hele sit liv. Han har spillet trompet i orkester hos Kaj Evans, Bror Kalle, Grethe Kolbe og Ib Glindeman. 2. juledag fik de pakker fra RK. Maden derfra var meget velkommen.

Krigsfangelejr Mühlberg.

Lejren havde mange syge. Det blev udvirket, at RK. kunne hjemføre nogle af dem. 1. transport afgik 18/1 med 42 md. Hvorfor var Peder ikke med der? Var han for syg til turen? 2. transport afgik 20/3 med 65 md. De kom alle til Frøslev. Disse transporter foregik med "De hvide busser". Svensk RK., ved Folke Bernadotte. Han havde forhandlet med Himmler om at måtte opspore og hjemføre danske og norske fanger. I samarbejde med dansk RK. blev næsten 15000 mennesker hjemført. Det stod på fra før jul til slutningen af april. Til sidst var alt kaos, så de fyldte busserne op også med andre landes fanger. Derved undgik de "dødsmarschen". Det var en fantastisk god indsats. I begyndelsen blev de ført til Frøslevlejren. Gennem de sidste måneder kom de direkte til Sverige. Danskerne kom hjem fra Sverige omkring 7. maj.

Jeg har talt med en af Peders bedste kammerater om Mühlberg. Han fortalte, at da de fleste fra Barakken skulle sendes i udekommendo, tog de afsked med Peder. Det har været omkring midten af februar 1945. Han udtalte da, at han nok ikke kom hjem. Jeg har læst lidt om krigspsykologi fra 1. verdenskrig. De mange skyttegravskampe var en vældig belastning. Når det gik allerværst til omkring dem, var kammeratskabet altafgørende – at man hørte sammen med nogle. Det var det sidste positive. Det samme må have været

gældende i lejrene. Derfor var det af stor betydning, at betjentene boede sammen og kunne hjælpe hinanden. Nu rejste Peders kammerater. Det må have været svært for ham.

Peders sidste dage.

I Mühlberg var der en uddannet læge (fange) og en lidt bedre sygestue. Danske fanger hjalp de syge. Peder havde besøg af en præst fra Den danske menigheds hjælpearbejde samme dag eller dagen før han døde. Det skete 7/3 – 1945 kl. 17. Stueformand Wass-Møller skriver til Edith på Flinthøj, dateret 10/3: "Det er mig en tung pligt at måtte meddele Dem, at Deres mand, Ernst Peder Sophus Madsen, nr. 309995, er afgået ved døden i Krigsfangelejren Stalag 4 B Mühlberg, Elbe den 7/3 – 45 kl. 17. (Vedlagt 2 ex sort/hvidt billede fra begravelsen.

Peders begravelse.

Han blev begravet 10/3 – 45 på kirkegården i Neuburgxdorf, grav nr. 615. Ved begravelsen deltog 10 kammerater (kun det antal måtte) og 8 værnemagtssoldater i uniform og med stålhelme. Men jeg ser ingen geværer. Lederen løfter armen til "Heil Hitler". På kisten over graven ses Dannebrog. Kronprins Frederik havde skænket flaget. RK. havde bragt det ned. Jeg har RK:s rapport over turen, hvor de medbragte flaget. Det blev modtaget i lejren 2/3. Jeg har fået fortalt, at det var i brug 1. gang ved Peders begravelse. Der er også et billede fra kirkegården taget noget senere. Det billede er fremsendt af Wass-Møller til Peders morbror Ingolf Nielsen i brev pr. 21/8 – 45.

Stueformand Wass-Møller holdt en lille tale og foretog jordpåkastelsen. Derefter sang man "Altid frejdig".

Mindegudstjeneste i Hillerslev kirke 17/4 – 45.

Efter meddelelsen hjem om Peders død blev det aftalt at holde en mindegudstjeneste i mangel af begravelse. Kirken var fyldt. Pastor Jespersen forestod handlingen. Jeg har fået fortalt af en deltager, at da man kom ud af kirken, blev kirkegården overfløjet af en stor flok engelske bombefly under stor larm. De var på vej tilbage til England efter bombning af Husmandsskolen i Odense, dengang Gestapos hovedkvarter på Fyn. Jeg husker, at jeg sad på trappestenen hjemme, da de fløj over vore bygninger i Gestelevlund på vej til Husmandsskolen. De fløj lavt for at undgå tysk radar. Der har været mindesammenkomst med kaffe efter den kirkelige handling.

Pakke til Edith.

Nummer: Däne .....

M a d s e n , Ernst

geb.am   ?

gestorben am 7.3.45 im Res.Laz.Mühlberg/Elbe

Grablage: ?

Anschrift: Edith Madsen
                    Flinthøj Nybølle
                    Espe St. Fyn

1 Paket

Hen over sommeren 1945 modtager Edith med adresse på Flinthøj en pakke fra Mühlberg. Det var hans ting og uniform og et kort brev med navn og dødsdato. Jeg kan huske, at hans forældre fik uniformen, og at de havde det meget dårligt med at modtage den.

Opgravning og hjemtransport.

Hos mange pårørende var der et stort ønske om hjemtransport af de afdøde med henblik på begravelse i nærheden. Allerede fra sommeren 45 arbejdede udenrigsministeriet med sagen. Tyskland var i kaos. Peders grav lå i Sovjetzone, og de ville ikke tale om det før efter 1/4 - 46. Vestmagterne trak det ud pga. mulig smittefare og frygt for en epidemi af mange forskellige sygdomme. Det lykkedes at få tilladelse til opgravning i sommeren 47. Da rejste en ekspedition af eksperter fra RK. ned for at udføre opgaven. Graven var let at finde, - registreret. Jeg ved, de medbragte Peders tandkort. De var meget omhyggelige med registreringer og skilte på kisterne. Og så mandag 9/7 - 47 blev de hvide kister kørt over grænsen og hjem.

Det skete på 20 hvide RK.-lastbiler med 6 kister på hver. Der var en højtidelighed ved modtagelsen ved Kruså. I alt 115 blev ført samlet hjem. På vogn nr. 18 i den lange række stod Peders kiste.

VOGN 18.

Ernst Peter Sofus Madsen	Jens Renleff Madsen	Søren Boysen Madsen
Poul Emil Gerner Mik- kelsen	Poul Børge Nagel	Carl Thomsen Nielsen

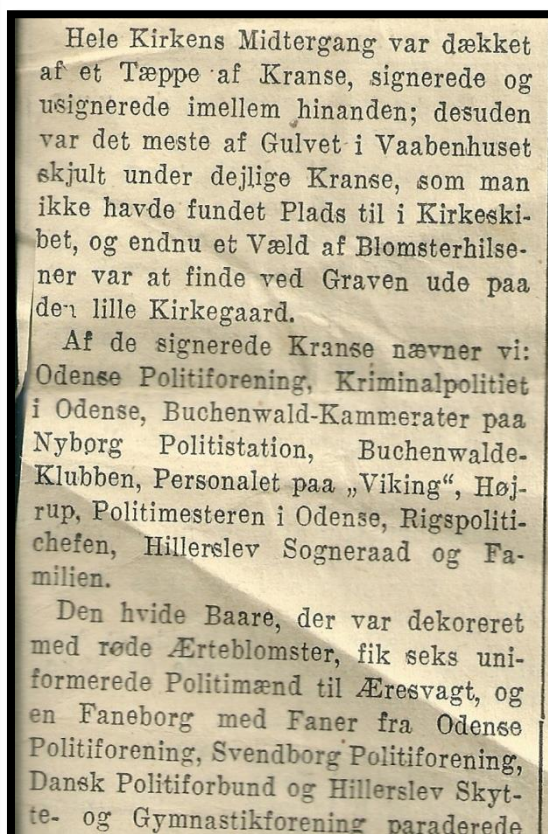
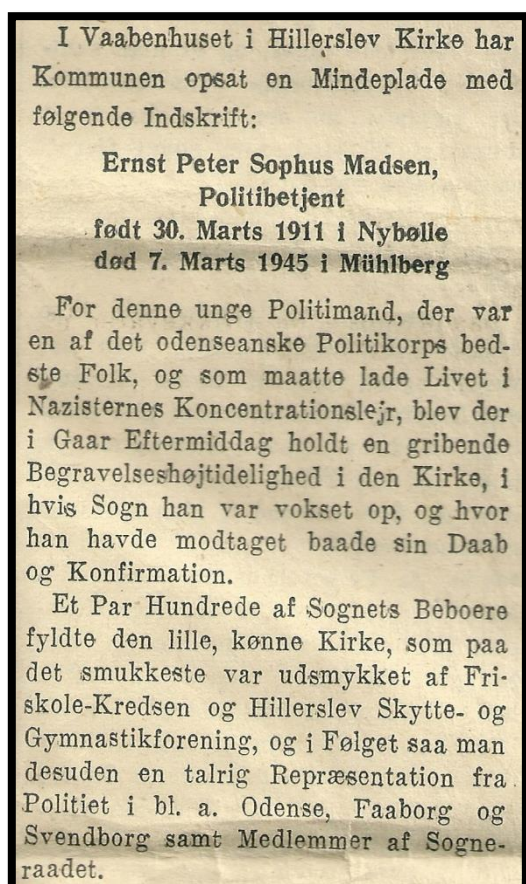
Jeg husker, at de nærmeste pårørende til Peder deltog ved Kruså. (Omkring stenen med Folke Bernadotte). Kisten blev modtaget ved Mommarm-færgen i Fåborg af Odense Polit med fane. De fulgte transporten til Hillerslev kirkes kapel.

Begravelsen 23/7 – 1947.

Artikel fra Fyns Tidende torsdag d. 24. juli
 1947.

Pastor Jespersen forestod begravelsen. Der var stor deltagelse med ekstra siddepladser og ståpladser. Ved kisten stod 10 betjente med fane og andre. Hjemly Friskole havde pyntet kirken, og der var masser af kranse og buketter. Efter jordpåkastelsen (2. gang?) sang man "Altid frejdig". Der var mindesammenkomst bagefter med mange taler.

Stentavlen i våbenhuset.

Som det ses af ovenstående artikel, blev der i forbindelse med begravelsen afsløret en stentavle i våbenhuset. Den var skænket af Hillerslev kommune.

Gravstedet i Hillerslev.

Gravstedet findes tæt på lågen mod syd ud for den tidligere præstegård. Det er afd.K,Rk. 4, nr. 334. Hans mor, Margrethe. Madsen, kom der på cykel 2 gange om ugen, så længe hun kunne, og passede det selv (til ca. 1980). Gravstedet blev fredet af menighedsrådet . pr. 1. januar 1997 efter 50-års-fejringen af Danmarks befrielse. Betalingen hørte op, og menighedsrådet påtog sig pasningen. Der bliver lagt en buket på hvert år op til 5/5.

Monumentet for besættelsens ofre i Fyens Stift på Frøbjerg Bavnehøj.

Monumentet blev afsløret søndag 29. august 1954 kl. 15. Fyens Tidende skriver, at der deltog ca. 12000 mennesker, deriblandt kongeparret Frederik og Ingrid. Der var mange sange og taler, bl.a. blev der sagt: "Der er noget, et folk ikke har råd til at glemme". Og skuespillerinden Ingeborg Brahms læste op. Der afholdes hvert år på befrielsesdagen en højtidelighed ved monumentet med de 326 navne. Peders findes under Odense.

Mindeplade på Odense

Politigård.

Ved en trappeopgang tæt på indgangen er opsat en tavle med navnene på Politiets faldne, deriblandt også Peders. Den blev opsat og afsløret 19/9 – 1946 ved en højtidelighed også med deltagelse af pårørende.

Mindevæg på Københavns Politigård.

I Søjlegården er en mindevæg med navnene på alle 150 politibetjente, som satte livet til under besættelsen, bl.a. Peders. Den blev afsløret fredag 19/9 – 1947 ved en stor højtidelighed, hvor bl.a. også pårørende deltog.

Nyfødt opkaldt efter politibetjenten.

Min mor fødte en dreng 18/3 – 45. Omkring samme tidspunkt fik de meddelelsen om, at hendes bror var død. Det var derfor nærliggende at opkalde den nyfødte efter politibetjenten. Han fik navnet Ernst Peder Carlsen Hedemann.

Politiets besøg ved graven og hos Peders forældre.

Hvert år på Peders fødselsdag 30/3 fik hans forældre i Nybølle besøg af 4 af Peders kammerater til middag og kaffe. Jeg tror også, de spillede kort. Jeg har indtryk af, at det var hyggeligt, og jeg ved, at Mads og Margrethe satte stor pris på de besøg. Navnene var: Bruun, Hansen, Kruuse-Jensen og Nørbak. Om Bruun husker jeg, at han var Politiforeningens formand, og at han spillede i politiorkesteret.

Kz-strategien.

På mit kort er der 21 stamlejre i tyskernes område. De havde tilsammen 2000 underafdelinger til at modtage udekommandoer. Jeg har bemærket, at modtagelsesprocedurene var ens i alle lejrene. Det og andet er udtryk for, at der var udarbejdet en overordnet strategi for alle lejrene. Kategori 1 var der 6 af. Det var udryddelseslejre, f.eks. Auschwitz, med døden, jo før des bedre. Krematorieovnene kunne klare 900 personer i døgnet, og det slog ikke til. Kategori 2 var der 15 af. Over indgangen til dem stod "Arbejt macht frei". Den frihed var døden. Der var kun 1 udgang, og det var gennem krematoriet. Men tyskerne manglede arbejdskraft, så man kunne lige så godt udnytte fangernes sidste kræfter. De var tilintetgørelseslejre ved arbejde. Hensigten var på alle måder at nedbryde personen, dels fysisk og dels psykisk. Når de kom ud for appel op

til 11 timer måske i regn eller frost i fangedragt, var det også med hensigt at få dem til at fryse med efterfølgende sygdomme. Det siger sig selv, hvad manglende kost betød. Manglende hygiejne i forbindelse med stor smitterisiko trækker samme vej. Den psykiske nedbrydning bestod i, at man råbte ad dem nærmest hele dagen og kom med trusler. Peder har overværet og hørt om skydning og hængning og piskning af andre fanger. Vagterne spredte falske rygter: "I morgen skal vi flytte til en bedre lejr, eller i morgen kommer RK. for at hente os hjem til jul." Og så var det bare løgn. Man blev glad og opstemt, og så ned i snavset igen.

Tyskerne myrdede ikke direkte danske betjente, men de gjorde alt muligt andet, for at komme af med dem. De var jo fra unge af skoletil gennem Hitlerjugend, at tyskerne var herrefolket, en særlig race, mens alle andre folk var undermennesker, som man uden skrupler kunne gøre alt muligt ondt imod. Fangerne havde ingen menneskerettigheder.

Afslutning.

Efter gennemgang af alt materialet, ordning af det og derefter beskrivelsen, føler jeg tilfredshed og lettelse. Det måtte ikke gå tabt. Vore efterkommere bør have adgang til at vide og forstå, hvad der er foregået, så de ikke lader sig overtale til at tro, at det ikke har fundet sted. En tidligere kz-fange har sagt: "Vi vil fastholde erindringen om det nazistiske idiotis totale ydmygelse af mennesket som individ." Jeg var 6 år, da Peder blev anholdt og nåede at kende ham, og jeg kan lige netop huske ham. Den sag har fyldt meget i vores barndom og i vores hjem og har måske præget os mere, end vi er bevidste om. Når jeg har fået materialet, synes jeg, jeg skylder at bearbejde det. Arbejdet har været lærerigt og bevægende, og jeg har det rigtig godt med nu at få det fra hånden. Der døde 9 millioner mennesker i tyske kz-lejre i perioden fra 1938 til tyskerne kapitulerede i maj 1945. Peder blev desværre én af dem.

Vi mindes stille de tapre døde
hvis navne lever i Danmarks navn,
og takken søger til dem, der segned,
og dem, der sidder med tunge savn.
Gud trøste dem, der har lidt og stridt,
til det blev forår og Danmark frit.

De nærmeste efterladte, kone og børn.

Besættelsestiden er meget grundigt beskrevet, men der er kun få skildringer af livet herhjemme for de nærmeste efterladte. Der har været usikkerhed, angst og mangel på oplysninger. Situationen for dem har sikkert tynget stærkt psykisk. Også denne side af historien er væsentlig. Jeg kan anbefale bogen "Septemberskygger" af Hanne Bergholdt Jensen. Den beskriver på en fin måde de nærmestes situation i Odense.

Udarbejdet i perioden 21. februar til 30. marts 2013.

Henry Hedemann

Kildevangsvej 3

5464 Asperup.

Arbejdet er gjort på hemsen i vores sommerhus. Der indrettede jeg skrivestue, så mine materialer kunne ligge fremme i 27 bunker i fred, og jeg kunne gå til og fra efter behov. Derfor adresse Asperup. Hvis nogle finder fejl eller mangler, vil jeg gerne høre om det. Tlf. 6442 2385.

Litteraturliste:

2006 Bang, Janne : Ondskaben tur/retur (+)

2001 Frederiksen, Niels: Rejse i dødens fodspor

1994 Jensen, B. Hanne: "Septemberskygger" (+)

1991 Kogan, Eugen : SS-Hitlers terrorkorps

1985 Adelberg Hansen : "Den skjulte dagbog". (+)

1983 Friemel, Kaj : Den dystre rejse (+)

1970 Jakobsen, Merete : Gudindetilbederen (+)

1947 Bennit, P. : Dansk politi bag pigtråd

1947 Hansen, Carl : Carl Skomager i tysk fængsel

1947 Juul, Ole : De røde enge

7 stk Billed-Bladet fra 1945

Diverse avisudklip og tryksager fra Peders mors og søsters samling.

(+) = meget læseværdig til emnet.

